

Coperta de: Cristian NEGOI

Redactor: Viorica-Rozalia MATEI

Tehnoredactor: Veaceslav RAILEAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CERNESCU, DINU

Regizor / Dinu Cernescu. – București : Semne,
2009

ISBN 978-973-624-788-0

821.135.1-312.6

Editura SEMNE

Str. Barbu Delavrancea nr. 24

Sector 1, București

Tel./Fax: (021) 318.83.44

web: <http://www.semneartemis.ro>

E-mail: office@semneartemis.ro

Difuzare: (021) 311.49.36

(021) 310.74.59

E-mail: difuzare@semneartemis.ro

Tiparul executat la **S.C. SEMNE '94 S.R.L.**

Tel.: (021) 667.08.20

Dinu Cernescu

Regizor

EDITURA
SemnE

Amintirea cea mai veche, și cea mai importantă, din copilăria mea este cea a unui telefon care sună, sună, și iar sună. Nu îmi place această amintire pentru că a marcat ziua în care a fost arestat tatăl meu, adică 14 septembrie 1949. Zi de sărbătoare, Ziua Crucii! Tata fusese ridicat în timpul nopții! Eu eram la mine în cameră. Aveam 15 ani! Telefonul suna, suna, și m-am sculat, enervat că nimeni nu răspunde aceluia țârâit nesfârșit. Am deschis ușa și am văzut că la biroul tatei stătea un tip, care se uita la telefon și nu îl ridica. I-am spus: „Ce faci dom’le, de ce nu răspunzi?“ Mama a apărut. Plângea; m-a dus înapoi în cameră și mi-a spus: „Tata a fost arestat“. Ziua aceea a fost foarte importantă în viața noastră, pentru că ne-a schimbat existența. Eu sunt copilul generalului Alexandru Cernescu, pilot, și al profesoarei Natalia Cernescu. Tata era oltean, iar mama se trăgea dintr-o familie de francezi moldovenizați. Aveam o viață îndestulată: tata era o persoană importantă, mama mea era profesoară, aveam un apartament spațios; duceam o existență de tip burghez, așa cum duceau, de fapt, toți prietenii familiei mele. Din clipa acelei nopți de 14 septembrie, viața noastră s-a schimbat complet.

Arestarea tatălui meu, care a transformat atât de brutal viața noastră, a lovit-o în primul rând pe mama. Ea a început

să umble prin tot Bucureștiul, dând lecții de franceză – acesta fiind singurul nostru venit. Îmi amintesc, și astăzi, cum arăta un kilogram de zahăr pe care l-a primit mama cadou. O duceam greu, foarte greu, nu numai noi, toți cei din jurul nostru. După un timp, a avut loc procesul tatei. Fiind pilot a fost acuzat că a făcut acte preparative pentru a fugi din țară cu un avion. Era adevărat, tata dorea să plece din țară. Însă mama se opunea, spunând că nu avem niciun fel de bani în străinătate. Și atunci, tata a început să caute în stânga și în dreapta pe cineva pe care să îl ia cu noi, dar care să ne asigure o anumită sumă de bani în Elveția. Și a găsit pe cineva care era... turnător al Securității! Din fericire, pe tata nu au putut să îl implice într-un complot, atunci era moda comploturilor. A fost condamnat „numai“ la 5 ani, ceea ce, pentru acea epocă, era o mare reușită. A făcut un an la Jilava și 4 ani la Canal.

La două zile de la arestarea tatălui meu am fost dați afară din casă doar cu ce aveam pe noi. După proces am mai putut recupera câte ceva: eu bicicleta și mama niște haine. Am găsit adăpost la familia unchiului meu, Mircea Prisiceanu, fratele mamei. Stăteam în Băneasa cu fiica, nevasta și două mătuși ale lui nenea Mircea, într-o vilă cam neterminată – dar ce mai conta, era un adăpost. Ne-a lăsat dormitorul lui și mama, bunică-mea și cu mine am dormit în același pat aproape doi ani, până când am găsit un nou acoperiș, mai aproape de școală. Pe vremea aceea un drum până la Băneasa – sau, mai exact, din Băneasa până în centru – era o adevărată excursie.

Pe nenea Mircea îl admiram foarte mult! Era personajul excentric al familiei! Bineînțeles că îmi iubeam familia, dar tot timpul mi se repetau anumite reguli „de

comportare civilizată“ și eu nu mă împăcam deloc cu acest „comportament civilizată“; și este clar că între un militar – tata –, și o profesoară – mama –, eu nu aveam niciodată câștig de cauză. Tot ce se povestea despre nenea Mircea a făcut din el personajul straniu și atrăgător al copilăriei mele. Plecarea lui pe bicicletă până pe linia frontului în timpul primului război – de unde a fost adus arestat de o patrulă – nopțile prin cafenele, unde juca biliard și de unde era adus de bunicul meu aproape noapte de noapte, gagicile din piața Buzești și blenoragiile tratate pe ascuns – toate astea au făcut din el un fel de zeu pentru mine.

Cred că o urmă din nenea Mircea a existat în mine atunci când, mutându-ne pe strada Ciprian Porumbescu, la un camarad al tatei, care ne-a adăpostit, am început cu prietenii noi din cartier să facem concursuri cicliste. Aveam și eu bicicletă și primele concursuri se desfășurau în curtea – care pe atunci mi se părea imensă – Muzeului Storck. Fata doamnei Storck se căsătorise cu Al. Botez, fiul scriitorului Eugeniu P. Botez, cel al cărui pseudonim era Jean Bart. Ei bine, familia Botez avea doi copii, iar cu cel mare, Sandu, eram coleg la „Sfântu Sava“. Odată pe săptămână, domnul Botez organiza în grădina din spatele Muzeului „marile curse cicliste“. Aici, m-am împrietenit cu Pică Fenix, băiatul unui celebru alergător de curse cu motociclete cu ataș, și cu Bogdan Baltazar, marele finanțist de astăzi. Împreună cu Bogdan făceam un „cuplu redutabil“. Amândoi îl citiserăm pe Karl May, amândoi aveam biciclete, și amândoi aveam o pușcă, una cu aer comprimat. Așa că el a devenit Winnetou și eu Old Shatterhand – pentru că pușca mea era nichelată. Pedalam prin tot cartierul și becurile de iluminat erau

„fețele palide“ care trebuiau răpuse. Aventurile „celebrului cuplu“ au rezistat foarte bine un timp, până când vecinii au observat că străzile devin mai întunecoase după ce trecem noi cu bicicletele pe-acolo. Și atunci când părinții noștri au fost invitați să plătească ceva becuri, „celebrul cuplu“ s-a dizolvat și am redevenit elevi mai mult sau mai puțin silitori. Eu, însă, nu mi-am uitat prieteniiile făcute atunci când am locuit în C.A. Rosetti, locul de unde fuseserăm izgoniți după arestarea tatălui meu. Printre cei mai buni prieteni erau frații Firică, băieții unei somități medicale, profesorul Theodor Firică, cel care conducea Spitalul de Urgență. Împreună cu frații Firică, am înființat un teatru de păpuși cu care am dat chiar mai multe spectacole cu o dramatizare, făcută tot de noi, după *Ivan Turbincă*. Puiu, fratele mai mare, era mai serios și nu lua parte la tot ceea ce organizam împreună cu Andrei, cel de o vârstă cu mine. Așa se face că doar Andrei a participat alături de mine la „colecta pentru copiii coreeni“. Era perioada Războiului din Coreea și toată presa socialistă se isteriza scriind că imperialiștii anglo-americani aruncă din avioane păpuși infestate cu microbul ciumei. Totodată, începuse în întregul spațiu socialist, o mișcare de, ajutorare a copiilor coreeni. Atunci, Andrei Firică și cu mine am luat de acasă o cutie de mască de gaze din acelea din metal, i-am făcut o fantă și i-am legat închizătoarea cu o sfornică pe care am sigilat-o cu ceară roșie; apoi, înarmați cu un catastif gros, am început să mergem din bloc în bloc, cerând bani pentru copiii coreeni. Mergeam seara, pentru că știam că în acea perioadă o sonerie auzită pe înnoptat crea reflexe neliniștitoare în fiecare apartament. Cum-necum, după vreo zece zile domnul doctor Firică a aflat de „colecta pentru copiii coreeni“. A urmat scandalul, bătaia fiului și pentru

mine interdicția pe o lungă perioadă de a mă mai vedea cu cei doi frați.

*

Probleme legate de arestarea tatălui meu nu am avut în Institutul de Teatru. Din fericire, șeful cadrelor era un om deosebit, care iubea studenții și care mi-a acordat foarte multă încredere: Nea Manole îi spuneam cu toții. Eu o rugasem pe mama să divorțeze – de formă, bineînțeles – de tata. Și în toate declarațiile mele de cadre tata apărea că părăsise domiciliul, și mama divorțase pentru acest motiv. Adevărul e că tata părăsise domiciliul, însă nu din proprie inițiativă; fusese obligat să ne părăsească, într-o mașină, cu cătușe la mâini și legat la ochi. Dar, mă rog, asta este altceva. Nea Manole a știut exact despre ce este vorba și a lăsat declarația mea așa cum era, cu mama divorțată și cu tatăl despre care nu știam nimic. Primul an de regie l-am făcut... la secția de critică. Fapt ce ne-a prins bine, pentru că ne-am mai pus la punct cu diverse informații culturale. După aceea, i-am avut profesori pe un oarecare actor Țucu (Constantin) Gheorghiu de la Teatrul Giulești, și pe un regizor grec, Yannis Veakis. Veakis venise împreună cu un grup de așa-zisi tineri actori greci, plecați din cauza „regimului coloneilor“. Ei fiind comuniști, veniseră să se aciuiască aici, în România. Nici Țucu Gheorghiu, nici Yannis Veakis nu erau ceea ce mi-aș fi dorit; colegii mei de la actorie îi aveau profesori pe Ion Finteșteanu și pe Marietta Sadova. Era o mare tristețe pentru mine când ei se duceau să asiste fericiți la premiera sau premierele profesorilor lor. Pe când noi, cei patru care eram studenți-regizori, nu ne puteam duce la nicio premieră – pentru că Țucu Gheorghiu era un actor de mâna a treia, și Yannis Veakis nu punea în scenă. Totuși, ca să fiu cinstit față de Veakis, trebuie să recunosc că,

deși era închistat într-o gândire de stânga, el este profesorul care m-a ordonat cel mai mult și care m-a obligat să învăț cât mai exact cum se analizează un text. El m-a învățat să văd ce vrea să spună un spectacol, să știu ce trebuie să alegă un regizor dintr-un text și cum se alcătuiește structura lui.

Din anul trei, am avut noi profesori, pe Moni Ghelelter și pe George Dem Loghin. Și tot din anul trei eu am început să fiu apropiat de clasa doamnei Marietta Sadova, pentru că, împrietenindu-mă cu unul dintre studenții de la clasa ei, cu Florin Piersic, și căutându-i un text pentru examenul de trecere din anul III în anul IV, am propus piesa lui Ibsen *Peer Gynt*. S-au jucat atunci, la examen, primul tablou – „Povestirea lui Peer” – și tabloul șase, „Moartea lui Aase”, care era interpretată de Leopoldina Bălănuță. Dat fiind succesul foarte mare pe care l-au repurtat Florin și Leopoldina cu aceste două scene, s-a hotărât ca examenul de diplomă – atât al lui Florin cât și al meu – să fie *Peer Gynt*, montând acest spectacol la Studioul Casandra.

*

Cât a stat la Jilava, tata nu a avut dreptul nici la pachet, nici la vorbitor. De-abia după ce a fost mutat la Canal, la Poarta Albă, a început să aibă voie la un pachet odată pe lună și tot câte odată la un vorbitor. Vorbitorul era un moment pe care-l așteptam zile și săptămâni, repetându-ne în minte tot ce aveam să ne spunem. În noaptea de dinaintea vorbitorului, luam din Gara de Nord un personal care oprea spre dimineață în Gara Dorobanțu. Când am venit prima oară la tren, am rămas îngrozit de ce vedeam. Era aproape ora 11 noaptea, câte un bec ici-colo arunca o lumină bolnavă peste sute de femei care stăteau tăcute, așteptând să fie trasă garnitura la

peron. Întotdeauna, cu o întârziere sadică, garnitura trenului apărea doar cu câteva minute înainte de ora plecării. În acel moment, mulțimea tăcută de fâpturi firave începea să strige, să se agațe de scări, de tampoane și, nu de puține ori, să fie urcate pe ferestre. Multe femei tocmeau un hamal care se urca din mers, la capătul peronului, și așa reușeau să obțină un loc – altfel se mergea în picioare până către dimineață. În haosul urcării în câteva minute, femeile se călcau în picioare, cădeau, scăpau pe jos pachetele pregătite cu grijă, așa că, după plecarea trenului, de multe ori pe peron, în lumina aceea de noapte, printre rudele rămase erau fructe căzute, dăre de zahăr, mâncare, borcane sparte.

Acolo, în gară, am văzut pentru prima oară un mort. Era un hamal mai bătrân împins de disperarea oamenilor sub roțile trenului. Fusese scos de sub tren și stătea cuminte, așa, ciopârțit, pus ceva mai departe, pe un peron gol. În ziua aceea, trenul a ajuns în Gara Dorobanțu doar cu câteva minute întârziere.

În gară așteptau zeci de căruțe. Între gară și colonia penitenciară erau câțiva kilometri care trebuiau parcurși cât mai repede; deținutul avea drept la vorbitor doar dacă era trecut pe o listă cu numele rudelor venite să-l vadă, altfel era scos la muncă și pierdea acel moment așteptat o lună întregă sau câteodată mult mai mult. Suiți în căruțe, începea o goană teribilă. Țăranii cereau tot mai mult ca să-și bată caii și să ajungem cât mai repede, să figurăm pe listele vorbitorului. Imaginea era a unui vis rău. Câmpia amorțită din noapte începea să se miște. Cerul tocmai se lumina puțin, o geană roșie-sângerie tăiată de contururile întunecate ale coloniei Poarta Albă. Spre bucata aceea de întuneric goneau pe șoseaua nepietruită zeci de căruțe care se luau la întrecere pentru un ban în plus. Ajunși la Colonie, după ce eram înscriși

și după două-trei ore de așteptat în câmp, eram chemați la vorbitor în grupuri de câte o sută. Vorbitorul se ținea într-o baracă lungă, special amenajată. Avea aproximativ o sută de metri și spațiul din interior era împărțit de două plase de sârmă care mergeau din podea până în tavan. Între plase se plimbau milițieni înarmați. Când am intrat în baraca-vorbitor ei – rudele noastre – erau înșirate de-a lungul plasei de sârmă. Am început să alergăm din stânga-n dreapta și să ne strigăm persoana iubită, greu de recunoscut în zeghe, cu capul ras, slăbit și cu ochii mari. După un timp, ne găseam tații, frații, rudele. De fiecare dată când am fost la vorbitor împreună cu mama, s-a întâmplat același lucru: după cinci-șase minute în care s-a vorbit – vorbit este un fel de a spune, închipuți-vă două sute de oameni care strigă unii la alții, – după acest prim moment s-a lăsat o liniște de neclintit. Stăteam muți și ne uitam unii la alții. Nu mai știam ce să ne spunem. Emoția făcuse să avem un gol în cap. Și în acea liniște adâncă, când unul dintre milițieni striga „Gata, vorbitorul s-a terminat!“, începea un vacarm de nedescris. Tot ce uitaserăm să-i spunem, tot ce repetaserăm în minte zile în șir, ne revenea în memorie și vroiam să-i spunem neapărat omului nostru drag. Și, în timp ce strigam lucruri importante, sau banale, sau de iubire eram scoși pe o ușă, rudele noastre erau scoase pe alta.

Așa m-am întâlnit cu tatăl meu acolo timp de patru ani. Când s-au împlinit cei cinci ani de detenție la care fusese condamnat și i-au dat drumul, m-am dus să-l iau de la gară, la un tren de seară. Am trecut de trei ori pe lângă vagonul unde, la geam, era el și nu l-am recunoscut. Era slab, nu mai avea dinți și era îmbrăcat într-o haină peticită. Când am rămas aproape singuri și peronul s-a golit, și m-a strigat, mi-am regăsit tatăl într-o persoană pe care aproape că nu o cunoșteam. Am plecat

spre casă; bunica mea murise și noi trei stăteam în aceeași cameră, într-o nouă locuință, pe Vasile Lascăr, unde familia Nicolaescu, proprietarii (adică foștii proprietari) ne-au găzduit de frica unei confiscări abuzive a apartamentului.

Terminasem liceul și eram student la regie teatru. În noua casă locul meu de învățat era în hol. Aveam un birou vechi, adus din podul casei și pus acolo, în holul în care dădeau mai multe uși ale unor camere înconjurătoare. O cameră era a noastră – unde eram eu, cu tata și cu mama; o alta era a doamnei Lidia, fiica fostului proprietar; a treia era locuită de un tânăr motociclist de la Dinamo, cu nevasta și cu nou-născutul Florinel; iar după un paravan, în fundul holului, locuia fostul proprietar, domnul Nicolaescu, fost prim-procuror la Înalta Curte de Conturi. În această aglomerație de suflete eu trebuia să învăț. Seara în special, tânăra familie a motociclistului îmi acapara interesul cu gemete și strigăte vioaie de „așa, așa“ sau „acum, acum“ sau „nu, nu acolo!“. Doamna Lidia, când nu lucra acasă „cu materialul clientului“, câinele ei Pufi își băga între labe perdeaua din dreptul ușii și ore în șir își închipuia că este cățeaua visurilor lui; iar din dosul paravanului improvizat în hol fostul prim-procuror vorbea singur și trăgea vânturi. Iar eu, tânăr și pur, îl studiam pe Stanislavski. Și mă pregăteam să pun în scenă *Peer Gynt*.

Așa a fost până când, devenind regizor cu un anumit renume și cunoscându-l pe Gogu Rădulescu, am obținut prin el casa în care locuiesc și astăzi. Cu timpul, m-am împrietenit cu Gogu Rădulescu și el a jucat un rol în cariera mea. L-am cunoscut dintr-o întâmplare, în perioada de după Craiova, când eram proaspăt angajat al Teatrului Național. Nu de mult o cunoscusem pe Eugenia Marian,

zisă Ghighi între prieteni. Era văduva lui Camil Petrescu. Avea în splendida vilă în care locuia și un bust al fostului ei soț. De aceea, prietenii mei îi spuneau „madam Bustul“. Eu nu am avut multe combinații feminine, și totuși, cu Ghighi a fost o pălălaie de amor total. Cum eu nu aveam bani și cum ea avea (trăiască drepturile de autor!) și avea și bune obiceiuri, mergeam aproape seară de seară la Athenée Palace. Există pe vremea aceea o mică grădină cu vreo patru mese, nimerai acolo chiar din hol, înainte să ajungi la barul de zi. Acolo l-am cunoscut pe Gogu Rădulescu. Era ministrul comerțului. S-a prezentat „domnul Georgescu, om de afaceri din Germania, căruia îi face plăcere să cunoască români“. Adevărul este că nea' Gogu era ieșit la vânatoare de gagici, pentru că soția lui, doamna Dorina, era plecată la Paris. Se pare că Ghighi l-a fermecat cu stilul ei direct, provocator, dar din păcate pentru cel interesat nu s-a întâmplat nimic din ceea ce dorea – nici când, în aceeași seară, am fost invitați la el acasă. După vreo câteva zile, am aflat de la „băieții“ de la Athénee cine era de fapt domnul Georgescu. Cu timpul, m-am apropiat de Gogu Rădulescu și de Dorina, și de multe ori, vinerea, puteai întâlni la ei acasă câțiva dintre adevărații oameni de cultură ai țării. Spectacolele de teatru, expozițiile de pictură, concertele, cărțile erau marea lor pasiune. Gogu Rădulescu era un om deosebit care nimerise greșit într-o ideologie strâmbă. De aceea, probabil ca să compenseze, ajuta cât putea de mult pe toți cei care îl solicitau. Odată cu trecerea anilor, și în special după moartea doamnei Dorina, Gogu devenise un om singur, speriat de tot ce se întâmpla în jurul lui, și nu odată, când nu eram decât noi doi și când vroia să-mi spună ceva important, mă chema în bucătărie unde dădea drumul

la apă, și apoi, în șoaptă, îmi spunea ce avea de spus. În 1990 m-a rugat să-l duc cu mașina la Procuratură, unde a și fost temporar arestat. Este ultima imagine pe care o am cu el. După un timp, Gogu a murit – cu mințile bolnave, părăsit de toți, neștiind, pe ce lume este.

*

Să revenim la *Peer Gynt*. Studioul Casandra a fost un vis. A fost iluzia unor studenți absolvenți că au „teatrul lor“. Împreună cu colegii mei David Esrig, Dumitru Cihodaru și Dan Alecsandrescu, veneam și repetam zilnic, având senzația că suntem stăpânii spirituali ai Casandrei. Chiar eram. Eram prima generație care avea teatrul ei, cu mașiniști, electricieni, cabinieri etc. Repetam zilnic dimineața și seara, câteodată și noaptea. Așa au apărut la public *Peer Gynt*, *Vicleniile lui Scapin*, *Dezertorul* și toate celelalte. Florin Piersic și Leopoldina Bălănuță au avut un succes nebănuț în *Peer Gynt* – Florin impresionând în special în partea a doua a spectacolului, atunci când juca maturitatea și bătrânețea personajului. Camilo Osorovitz, pictor și grafician de excepție, a făcut niște decoruri splendide, greu de manevrat dar încântător de privit. Muzica era a lui Grieg. Mai trebuia oare ceva pentru un succes? Reușita lui Piersic și a celorlalți studenți actori s-a așezat și asupra mea. Vlad Mugur, căruia îi făcusem asistență la *Bărbierul din Sevilla*, m-a chemat să merg cu el la Craiova, alături de grupul de actori care au fost numiți pe drept cuvânt „generația de aur“. Au plecat atunci Amza, Cozorici, Rautchi, Sanda Toma, Silvia Popovici, Rebengiuc, Eliza Plopeanu, Ioana Bulcă, Titi Rucăreanu și.... sper că n-am uitat pe nimeni. Ca scenografi erau, Popescu-Udriște, Todi Constantinescu